

Obecně

S.F.

E.E.

1. Žioto-novorozenecké, kojenecké období

Bowlby

S.F.: Orální fáze

Dominantní erogenní zónou jsou ústa. Při hladu vzniká napětí, při nepřítomnosti prsu dochází k frustraci. Po zahnání hladu-stav potěšení, slast, dochází k redukci tenze. Touží po opakování příjemného- vyhledává prs (nemá význam milované osoby-mimino je autoerotické)

K.Abraham: rozlišil fázi sací. Po ní následuje fáze orálně-sadistická. Mimino začíná kousat.

Jsou zde prvky agrese

E.E.: Důvěra-nedůvěra

Rozšiřuje Freudův koncept: Důvěra se projevuje v tom, jak dobře jí a jak hluboce spí.

V hodinách prodlužujícího se bdění a vnímání svého okolí začíná prožívat pocity známosti, které odpovídají pocetům vnitřního dobra. . jedinec se učí spoléhat na stejnou kontinuitu zevních pečovatelů, ale že může věřit sobě samému a schopnosti vnějších orgánů vyrovnat se s pudy. Je schopen sám sebe pokládat za dotatečně důvěryhodného ve vztahu k pečovatelům. První sociální výkon, kt. Dítě dosáhne je nechat matku odejít bez nadměrné úzkostia hněvu, protože se stala vnější jistotou i vnitřní představitelností.

Prořezávání zubů. Kousání. Dítě zjišťuje, že přítomnost žádoucích předmětů (bradavka)

Je pomíjivá. Prořezávání zubů může být modlem masochistické tendence zajistit si kruté uspokojení prožíváním libosti z vlatní bolesti.

Řešení konfliktu d-nedův. Je prvním úkolem já. Je úkolem pro mateřskou péči-jde především o kvalitu.Objevují se frustrace. Pocit nostalgie po ztraceném ráji. Základní důvěra se musí obhájit v průběhu života proti pocitu strádání, oddělení a opuštění.

Ctností: naděje-podmínkou,aby člověk zůstal naživu.

Vztah k prvku společnosti-náboženství

M.M.:

normální autismus-nerozlišuje sebe a matku, zaměřeno především na uspokojení potřeb redukci tenze.

symbiotická fáze: M-D tvoří onnipotentní systém ohraničený od okolního světa

diferenciace-rozlišuje sebe a matku, mohou se objevit počátky strachu z cizích osob.

Pozornost se zaměřuje na vněj.podněty

počátky praktikujícího stadia-dítě se začíná vzdalovat od matky a dochází si k pro dobití

J.P.: část senzo- motorického stadia

S-M stadium je charakterizované reflexivními reakcemi a reakcemi, jejichž cílem je zachovat nebo zopakovat zajímavé podněty. V ranných fázích S-M- vývoje se zaměřuje pouze na podněty, které může okamžitě vnímat svými smysly. Do 9.m. života nebudou vnímat nebudou hledat sledovaný předmět po té, co ho schováme

Bowlby-přimknutí-kojenec vstupuje do světa s predispozicí k sociální interakci. Bezpečná základna pro exploraci a sebeposílení. Je cenné pro přežití. Dostupnost-dosažitelnost a vnímavost pečující osoby.

Batolivý věk (1-3)

S.F.: Anální fáze

E.E.: Autonomie-zoufalství

Dochází k maturaci svalové soustavy a rozvoji motorických dovedností. Poučtí se do nových činností a učí se ovládat vyměšování. Dochází k experimentování mezi dvěma stimulujícími kategoriemi sociálních modalit: zadrženi-puštění. Vnější kontrola chování dítěte v tomto období. Musí být pevně ujišťující (dítě by nemělo být zahanbováno). Pevné vedení. Dítě by se nemělo přemanimulovat, aby nedošlo k rozvoji předčasněho svědomí. Autonomie se zaměřuje na vyloučení možných soupeřů (sourozenci) žárlivecký vztek.

Ctnost: vůle.

Institucionální záruka: princip zákona a pořádku.

M.M.:

dokončení praktikující

znovusbližovací fáze-seznamuje se s dalšími lidmi v okolí, ve vztahu k matce ambivalence

J.P.: dokončení senso- motorického stadia a začátek symbolického myšlení

Dochází k postupnému formování mentálních reprezentací, které jsou předpokladem pro to, aby mohlo dítě přemýšlet o objektech, které nejsou aktuálně přítomny. Vytváří se tzv. stálost objektu-vědomí toho, že věci existují, i když je nemohou vnímat. S přechodem do předoperačního stadia (18m/24m) začíná aktivně rozvíjet mentální reprezentace. Vynalézá nové prostředky s použitím mentálních kombinací (aha-zážitky) Experimentuje s hmotnými objekty. V této době je ve fázi symbolického (předpojmového) myšlení. Užívá slov, které mají zatím charakter předpojmů (něco mezi konkrétními věcmi a obecnou třídou)

Předškolní věk (3-6)

S.F.: Falické stadium

E.E.: Iniciativa-vina

Dítě více vrůstá do sebe sama a více se jeví samo sebou. . nadbytek energie, zapomíná na nezdary, blíží se k žádoucím. K autonomii se přidává kvalita podnikání, plánování, úsilí o zdolání úkolu. Je schopné iniciovat vlastní aktivity. Cíl být aktivní a v pohybu. Potřeba sebereflexe. Dítě je rozpolceno na dětskou a rodičovskou část. Nebezpečí: pocity viny nad zamýšlenými cíli. Anticipační rivalita vůči těm, kteří byli první a mohou pro své lepší vybavení zaujímat pole, na které je iniciativa zaměřena.

Sociální instituce: ekonomický ethos ve formě ideálních dospělých.

Ctnost: účelnost (cíl)

M.M.: Konsolidace individuality a počátky emoční stálosti objektu-dochází ke zrození psych.já, děti si někdy hrají sami, integrace dobrých a špatných vlastností matky

J.P.: Předoperační stadium-přibližně na přelomu 3./4. přechází ze stadia symbolického do názorného (intuitivního). Nyní uvažuje již v obecných pojmech, které vznikají na základě vystižení podstatných podobností. Ve svých úsudcích je však stále vázáno na názor (do té doby dle analogií). V úsudcích se projevuje centrace-tendence zaměřit se na jeden aspekt komplikovaného objektu (problému)

Školní věk (7-11)

S.F.: Období latence

E.E.: snaživost-méněcennost

Dítě předchází od hry ke školní přípravě, dostává se mu systematické výuky, osvojuje si základy technologie. Přípravuje se tak na život. Dítě se snaží dosáhnout úspěchu, který vyvolává radost. Pokud se mu to nedaří, je ohroženo pocity méněcennosti.

Ctnost kompetence-ve směru zdravého úkolového zaměření.

Vyvíjí se pocit dělby práce a přináležitosti-smysl technologického ethosu kultury.

J.P.: stadium konkrétních operací

Narůstají schopnosti manipulovat (provádět s nimi ment. Operace) s vnitřními reprezentacemi objektu. Pouze v případě konkrétních objektů. Je schopno brát v úvahu více než jednu charakteristiku v daný okamžik. V Piagetových pokusech je schopno mentálně zachovat množství při změně vzhladu. Umí se oprostit od centrace a myšlení je reverzibilní.

K: převaha prekonvenčního usuzování:

1. předkonvenční úroveň:

a) heteronomní stadium: plné zaměření na poslechnutí či neposlechnutí dospělého a na následující odměnu a trest

b) stadium naivního instrumentálního hedonismu-účelové myšlení-jedná v souladu se zákazy a příkazy, protože určitou výhodu nebo že se vyhne nepříjemnosti

Pubescence (12-15)

S.F.: Genitální stadium

E.E.: identita-konfúze rolí

Dochází k integraci ve formě identity já: všechny identifikace s proměnami libida, schopnostmi vyvin. z nadání a s příležitostmi, které jim nabízejí sociální role. Moratorium: mezi dětstvím a dospělostí, mezi morálkou a etikou. Nebezpečím je konfúze rolí. Snahy o udržení celistvosti. Identifikace s někým.

Ctnost: věrnost

Soc. hodnoty, které řídí identitu: ideologie, aristokracie

J.P.: stadium formálních operací

Nabývá schopnosti provádět mentální operace i s abstraktními pojmy a symboly, kt. nemusí mít fyzickou konkrétní podobu. Jsou schopni chápat věci, kt. sami nevyzkoušeli a zaujmout i jiný pohled než svůj vlastní a to i v případě, že nepracují s konkrétními objekty (s konkr. Obj. už v předchozím stadiu). Snaží se hledat a vytvořit si mentální reprezentaci situací, do kt. se dostanou. Řešení úkolu: permutace. (a,b,c,d-vš. komb.poradí). vytváří se další stránky deduktivního a indukt. Usuzování, vzrůstá schopnost používat formální logické a matematické myšlení. Vedle toho pokračuje zvyšování propracovanosti pojmového a jazykového zpracování informací.

! kritika: nepoužívají vždy. P. modifikoval, že ForM je spíše výsledkem odborné znalosti a znal. Se spíše na zkuš než na procesu zrání.

! teorie kompetence spíše než výkonů

K: převaha konvenčního usuzování

2. konvenční stadium

a) shoda s ostatními-, morálka hodného dítěte“-jedná podle očekávání druhých, vytvoření a udržení dobrých vztahů

b) morálka svědomí a autority-orientace na společnost. Jedná v souladu se soc.normami, aby se vyhnul kritice autorit a pocitům viny, odsouzení vlastního svědomí.

Adolescence (15-20)

S.F.: Genitální stadium

E.E.: identita-konfúze rolí

J.P.: stadium formálních operací

K: počátky postkonvenčního usuzování

3 postkonvenční stadium

a) morálka jako forma určité spol.smlouvy a na druhé straně individuálních práv-jedná, a by si zachoval uznání nezúčastněného pozorovatele, který ho posuzuje z hlediska obecného dobra.

b) morálka vyplývající z univerzálních etických principů. Chová se ve shodě s normami, aby sám sebe nemusel odsuzovat

Mladá dospělost (20-30/32 let)

E.E.: intimita-izolace

Mladý člověk s vznikající se osobností díky boji za vlastní totožnost touží a je ochoten nechat splynout svou identitu s identitou ostatních. Je připraven pro intimitu: schopnost odevzdat se konkrétním citovým vztahům partnerství a vyvinout etickou sílu vztrvat v takových odevzdáních, i když mohou vyžadovat významné oběti a kompromisy. Nebezpečí: izolace od všech vztahů, které nutí k intimitě (pozor na izolaci ve dvou).

Ctnost: láska

Střední dospělost (30/32-46/48)

E.E.: Generativita-stagnace

Generativita je zájem o plození a vedení příští generace (ne všech, jiné schopnosti, talent-produktivita, tvořivost-nemohou plně nahradit) Postupné rozšíření zájmů já a investice libida do toho, co se rodí.

Ctnost: pečování

Prezenium (46/48-65)

E.E.: Generativita-stagnace

Stáří (65-75)

E.E.: integrita „já“ –zoufalství

Integrita (celistvost já)-přijetí vlastního jedinečného životního příběhu-muselo to být a nemohlo to být jinak, nová, jiná láska k vlastním rodičům, důvěra já-narůstá z jeho sklonu pro pořádek a hledání významu. V takovém konečném vyrovnání ztrácí smrt svůj osten. Riziko: zoufalství-jedinečný životní příběh není přijímán jako poslední možnost života. Pocit, že je pozdě na nový začátek

Ctnost: moudrost

Vysoký věk (75-

E.E.: deváté stadium

Neopiagetovci:

Teorie 5.stadia:

Patricie Arlinová-vyhledávání problémů: postupně se naučí v zadaných úkolech objevit problémy a rozhodnout se, které jsou nejdůležitější a zasluhují si jejich snahu o vyřešení
Jiní: dialektické myšlení jako vyústění logického usuzování: ve většině životních situací neexistuje žádná konečná správná odpověď, ale spíše posloupnost názorů, s jejichž pomocí si nejdříve vytvoříme tezi, porozumíme antitezi a vytv. syntézy-nová teze v pokračující evoluci myšlení

Jiní: postformální myšlení: zvažování a vybírání mezi alternativami, víme, že jiné alternativy mohou nabízet výhody, které jsou zvolenou alternativou nedosažitelné.

Některé prameny pro studium vývojových teorií:

- Drapela, V. J. (1997) Přehled teorií osobnosti. Praha: Portál.
- Fonagy, P., Target, M. (2005). Psychoanalytické teorie. Praha: Portál.
- Erikson, E.H. *Osm věků člověka (Langmeier, Langmeierová: překlad kapitoly z knihy „Dětství a společnost“)*
- Erikson, E.H. (1999) Životní cyklus rozšířený a dokončený. Praha: Nakladatelství Lidové noviny
- Heidbrink, H. (1997). Psychologie morálního vývoje. Praha: Portál.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (1998). Vývojová psychologie
- Sterneberg, R.J. (1999). Kognitivní psychologie. Praha: Portál.
- Švanacara, J. (1973). Kompendium vývojové psychologie. Praha: SPN
- Vašina, L. (2002) Klinická psychologie a somatická psychoterapie, díl I.. Brno: Neptun. (s.130-135)